

УДК 338.431 (477)

Іван Кіщак
Андрій СлюсаренкоIvan Kischak
Andrey Slyusarenko

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

PROBLEMS OF AGRICULTURAL SECTOR DEVELOPMENT OF MYKOLAIV REGION

Аграрний сектор Миколаївської області протягом всього періоду незалежності характеризувався безсистемністю та непослідовністю розвитку, що спровоковано низкою проблем. Першочергово визначається дисбаланс у взаємодії державного та ринкового механізмів регулювання діяльності як проблема, яка призвела до зміни акцентів в системі аграрного виробництва. Саме формування дієвого механізму макроекономічної рівноваги за рахунок співвідношення сукупного попиту та пропозиції є передумовою економічного розвитку в стратегічній перспективі.

Ключові слова: аграрний сектор, економічний розвиток, державний механізм регулювання, ринковий механізм регулювання, сукупний попит, сукупна пропозиція.

Аграрний сектор Николаевской области на протяжении всего периода независимости характеризовался бессистемностью и непоследовательностью развития, что спровоцировано рядом проблем. Первоначально определяется дисбаланс во взаимодействии государственного и рыночного механизмов регулирования деятельности как проблема, что привела к изменению акцентов в системе аграрного производства. Само формирование действенного механизма макроэкономического равновесия за счет соотношения совокупного спроса и предложения является предпосылкой экономического развития в стратегической перспективе.

Ключевые слова: аграрный сектор, экономическое развитие, государственный механизм регулирования, рыночный механизм регулирования, совокупный спрос, совокупное предложение.

The agricultural sector of Mykolayiv region throughout the period of independence was characterized by non-systematic and inconsistent development that triggered a number of problems. Primarily the imbalance in the interaction of state and market mechanisms to regulate activities as a problem that led to a change in emphasis in the system of agricultural production was determined. It is the formation of an effective mechanism of macroeconomic stability due to the ratio of aggregate demand and supply is a prerequisite for economic development in strategic perspective.

Keywords: agriculture, economic development, government regulatory mechanism, market regulation mechanism, aggregate demand, aggregate supply.

Постановка проблеми. Аграрний сектор України має визначне місце в економіці держави адже прямопропорційно впливає на рівень життя народу шляхом гарантування продовольчої безпеки та формування позитивних результатів операційної діяльності. Невпинно протягом всієї долі незалежності та суверенності української держави устами науковців та практиків, політиків та урядовців наголошувалась значимість його для формування майбутнього країни та її стратегічних орієнтирів в межах глобальної структури міжнародних відносин. Проте сучасність демонструє складний і досить проблемний стан структурного елементу економіки країни, що виправдовує та зумовлює актуальність досліджуваної теми та підтверджує її практичну значимість.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. Визначаючи тему аграрного сектора, як актуальну на момент реального часу, слід зазначити, що вона досліджувалась та вивчалась протягом всього періоду незалежності країни представниками вітчизняної науки, які за основу брали наукові здобутки та напрацювання закордонних науковців. Відтак, базис науково-практичних доробок та напрацювань в сфері формування переліку проблем пов'язаних з сільським господарством та відповідним визначенням шляхів їх вирішення перш за все представлений такими вченими України, як П. Т. Саблук, В. Г. Андрійчук, П. І. Гайдучий, М. А. Латинін [1], В. І. Аранчій [2]. Визначаючи інтерес міжнародної спільноти до долі України та аграрного сектору її економіки, автори закордонних праць Дж. Свінен [3], Дж. Махеш [4], Г. Гразбунган склали чималу систему знань в розрізі адаптивного механізму діяльності аграрного сектору за врахування досвіду країн з вищим ступенем розвитку.

Формулювання цілей статті. Ціллю статті є визначення сучасного стану аграрного сектору економіки Миколаївського регіону з формуванням відповідних проблем пов'язаних з його функціонуванням.

Виклад основного матеріалу. Вирішальним чинником створення збалансованого розвитку сільського господарства Миколаївської області є паритет державного та ринкового механізмів регулювання, як цілісної системи, яка є дієвою лише в єдності регулюючих важелів, яка в свою чергу визначає мету розгляду в розрізі формування відповідних механізмів та результатів їхнього впливу на ефективність діяльності та функціонування аграрного сектору. Диференційовано, актуалізуючи науково-практичні зусилля на рівні Миколаївської області, слід зазначити, що вона має значні можливості для розвитку сільського господарства, перетворення його у високоефективний та експортоорієнтований сектор економіки. Потенційні можливості регіону підкріплюються земельним та трудовим ресурсним підґрунтям та традиціями землеробської справи, адже історична спадщина характеризує та асоціює Україну з житницею. В той же час, Миколаївська область, як об'єкт здійснення аграрного виробництва відноситься до зони ризикованого землеробства, враховуючи несприятливість природно-кліматичних умов. Загальна площа сільськогосподарських угідь області перевищує 2 млн га (4,7% площ України), з яких 1,7 млн га становить рілля. Більш того, ступінь розораності в Миколаївській області становить 86%, що власне першим чином ставить сільське господарство в домінуючу позицію. На разі частка зайнятого населення в галузі сільського господарства області складає 25,5%, в той час як загальнодержавний показник сягає 17,2% [5, с. 30–31, 79; 6, с. 112, 348]. Аграрний сектор є визначальним в економічній структурі країни та області, що підтверджується даними рис. 1. До того ж, частка сільського господарства в межах області є більшою від загальнодержавної, що також слугує мотивуючим фактором до подальших науково-прикладних досліджень визначення тенденцій та закономірностей в аграрному секторі, як основи розробки шляхів вирішення проблем пов'язаних з його розвитком.

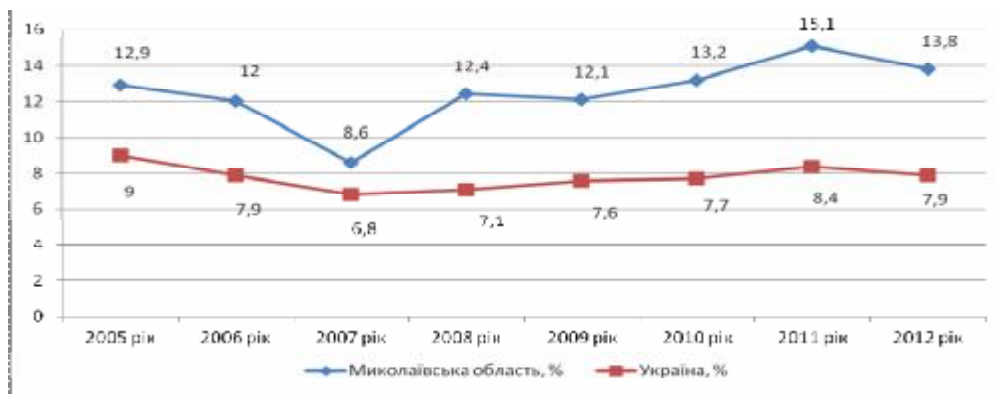

Рис. 1. Частка аграрного сектору в економічній структурі України та Миколаївської області [5, с. 36; 6, с. 39]

В цілому результати діяльності аграрного сектора формуються за підсумками операційної діяльності підприємств за галузями рослинництва та тваринництва, які в Миколаївській області розвиваються нерівномірно, маючи в основі певні проблеми, що спровоковані структурною непослідовністю та безсистемністю механізмів регулювання діяльності. Домінування рослинницької галузі залишається фактичним протягом останніх десятиріч, що знову ж таки спровоковано високим ступенем розораності, природо-кліматичними умовами та складовими економічної доцільності функціонування галузей на підставі державного та ринкового механізмів регулювання. З року в рік акцент в функціонуванні аграрного сектору здійснюється саме на розвиток галузі рослинництва, що підтверджується даними рис. 2.

Рис. 2. Динаміка співвідношень часток галузей аграрного сектору в структурі валової продукції сільського господарства Миколаївської області [7, с. 11]

Миколаївська область в розрізі ефективності аграрної діяльності має певні проблеми, які перш за все спровоковані низькою якістю використання природних, матеріальних, фінансових і трудових ресурсів, які є результатом не ефективної системи управління в аграрній сфері. Зважаючи на це, ми при формуванні власних суджень схилиємось до думки, що визначальним фактором ефективного функціонування та розвитку аграрного сектору України загалом та Миколаївської області зокрема є результативність діяльності сільськогосподарських підприємств, які є основою аграрного сектору. В свою чергу, є пропорційна взаємозалежність ефективності аграрного сектору економіки від діяльності підприємств і навпаки, що формує певну систему, яка має контролюватись в першу чергу з боку держави, а вже потім діяти в межах інтересів окремих товаровиробників за реалізацією принципу приватної власності та індивідуальної відповідальності за результати.

Відтак це дозволяє визначити наявність двох площин проблем розвитку аграрного сектору, які представлені факторною залежністю за розуміння її в традиційному вигляді – земля, праця, капітал – та співставністю відповідних механізмів втручання в діяльність суб'єктів агробізнесу, які варто поділяти на державні та ринкові. Дане твердження підкріплюється його розумінням зрівноваженого розвитку за варіюванням в розрізі впливових факторів сукупної пропозиції та сукупного попиту, як важелів ринкової економіки та інституційного впливу з усвідомленням переваг та недоліків кожного (рис. 3). Проте обов'язковим є розуміння системної неподільності даних механізмів, які є ефективними лише у випадку комбінування та системної цілісності. Тобто варто ототожнювати дані механізми з вагами, котрі в той чи інший момент за допомогою відповідних важелів мають утримувати аграрний сектор та результати його діяльності в точці рівноваги та об'єктивної продуктивності з передумовою формування показників результативності в площині позитивного сальдо.

Зважаючи на схему взаємозв'язку сукупного попиту та пропозиції, як наслідку ринкового та державного втручання в функціонування аграрного сектору економіки, слід зауважити на об'єктивній взаємозалежності їх як одного процесу, який не дозволяє виключення жодного з регуляторів. Відтак в силу наслідковості проведених реформ в межах держави більша частина підприємств є приватними, що робить процес лібералізації та підприємницької індивідуальності доволі актуальним, а власне сам механізм ринкового регулювання необґрунтовано домінуючим. В решті решт це є доволі виправданим зважаючи на еволюційність функціонування підприємств в сучасному світі, адже функціональність аграрного сектору все більше зосереджується на принципах самодостатності та індивідуальної відповідальності в розрізі приватної власності. Механізм державного регулювання на противагу, як невід'ємна частина регулюючого впливу має впливати не прямо на аграрний ринок, а опосередковано і за увагу береться саме регулювання попиту на продукцію, а не діяльності самого сільського господарства. Більш того, як механізм регулювання держава має виконувати лише ті функції, яких не може забезпечити ринок, тому за нею завжди зберігатимуться такі основні завдання, як створення правової бази, захист конкуренції та прав власності, розподіл та перерозподіл доходів. Отже, як виправдано зазначають В. І. Аранчій та О. П. Зоря ринковий механізм і державне регулювання розвитку аграрної сфери є взаємодоповнюючими елементами сучасної економіки в Україні [2, с. 140–142]. Тож доцільною є диференціація механізмів втручання з виявленням проблем пов'язаних з кожним, з визначенням відповідних шляхів їх подолання та формування інноваційної системи поведінки в розрізі ефективного розвитку аграрного сектору економіки.

Першочерговим фактором ринкового механізму регулювання вбачається саме самостійне прийняття рішень підприємцями щодо ринку збуту виробленої продукції. Тож в силу глобалізації більшість сільськогосподарської продукції, яка виробляється в межах Миколаївської області зокрема та України загалом знаходить ринки реалізації, які не є вітчизняними. Загалом, як зазначає В. І. Сильванович, дія ринкового механізму в аграрному секторі, в тім як і в інших галузях економіки, підлягає кон'юнктурним коливанням, що призводить до нестабільності сільськогосподарських цін [8, с. 79–82]. Як наслідок, спостерігається нестабільність в доходах господарів через низьку еластичність ціни на сільськогосподарську продукцію. Відтак ми констатуємо, що зазначені кон'юнктурні коливання між попитом та пропозицією на сільськогосподарську продукцію формують нестабільність в структурі виробництва, яка провокує перевиробництво або ж недовиробництво того чи іншого виду продукції. Більш того, можна ствердно говорити про гостру реакцію аграрного ринку на зовнішні чинники, що провокує нерівномірність та нестабільність розвитку, що дає можливість стверджувати дезорганізуючий вплив ринку на сільське господарство, що в свою чергу заперечує формування саморегульованого та самодостатнього аграрного сектору за впливу важелів ринкового регулювання. В решті решт ми зводимо свої думки до того, що ринок має як позитивні так і негативні наслідки, які актуалізуються важелями масштабності виробництва та ціни. Тож варто звернути увагу на зміни в структурі виробництва за галузями аграрного сектору, які приведені на рис. 4 та 5.

**Рис. 4. Порівняльна структура продукції рослинництва
Миколаївської області за 2005-2012 рр., % [6, с. 98]**

В 2005 році питома вага зернових культур в загальній структурі складала 52,7%, що робило її основною в структурі сільського господарства. Що ж стосується 2012 року, то має місце процес зміщення акценту в загальній структурі на користь технічних культур, які займають 41,8%, що на 23,4 в.п. більше ніж у 2005 році. В основі зернових культур зосереджено вирощування пшениці, а технічні культури представлені в більшості соняшником. Взагалі, зміна часток в структурі продукції сільського господарства викликана пошквдженням в сфері ведення міжнародної торгівлі, зокрема експорту сільськогосподарської продукції. Тож вихід аграрного сектору на міжнародний ринок є наслідком процесу глобалізації, який привів економіку до проблем пов'язаних з лібералізацією в частині формування неконтрольованих державою попиту та ціни.

Зосереджуючи увагу на ціновому факторі, як першооснові впливу на результати діяльності слід зауважити, що ціна на зернові культури в 2005 році в середньому по Миколаївській області за всіма організаційно-правовими формами господарювання та ринками складала 796 грн., що на 930 грн. менше ніж у 2012 році у вартісному виразі та на 116,8% у відносному значенні. В той же час, зміна ціни за досліджуваними роками в розрізі технічних культур варіювалася від 919,9 грн. до 3568,6 грн. за 2005 та 2012 роки відповідно. Тож, узагальнюючи вплив попиту та ціни на зазначені культури, ми констатуємо здоровий глузд ведення господарської діяльності, який оснований на ринкових потребах та фінансовій ефективності, яка, враховуючи значення рівнів рентабельності для зернових культур 21,4% у 2005 році у порівнянні з 16,9 у 2012 році та технічних – 27,2% і 48,2% відповідно, диктує певні вимоги товаровиробникам аграрного сектору та формує прогноз адекватної поведінки в умовах ринку. В основу розвитку аграрного сектору має покладатись система паритетності регуляторів, яка передбачає вплив на попит не тільки споживачів, а й контролювання його самими виробниками продукції та державою. І за головну ціль має ставитись економічний розвиток аграрного сектору з дотриманням принципів сталого, який передусє саме розвитку в стратегічній перспективі, а не поточно-му зростанню кількісних результатів виробництва з повним вичерпанням матеріально-технічної бази та завданням шкоди ресурсному потенціалу.

**Рис. 5. Порівняльна структура продукції тваринництва
Миколаївської області за 2005-2012 рр., % [6, с 99]**

Порівняльний аналіз в межах структури продукції тваринництва за 2005–2012 рр. свідчить про сталість часток окремих її видів. В основі тваринницької галузі зосереджено виробництво молока – 46,7% у 2012 році (48,4% – 2005 рік), що робить даний вид продукту традиційно домінуючим. Деяко збільшується частка виробництва худоби та птиці у 2012 році, проте взамін спостерігається скорочення виробництва яєць та іншої продукції. Майже відсутнім є виробництва вовни, адже даний вид продукту зосереджений в господарствах населення і не визначається як пріоритетний напрям розвит-

ку галузі тваринництва аграрного сектору. Отже, галузь тваринництва має стереотипність в процесі розвитку і зберігає структуру в традиційному вигляді.

Зважаючи на результати проведених досліджень, можемо зробити висновок стосовно того, що розуміння механізму ринкового регулювання розвитку, як такого, що передує формуванню самодостатнього та саморегульованого аграрного сектору є хибним в силу того, що він має доповнюватись важелями державного впливу для досягнення макроекономічної рівноваги та контролю за поведінкою аграріїв всередині країни. Нестабільність кон'юнктури аграрного ринку призводить в кінцевому результаті до дисбалансу економічних процесів та суперечить природі сталого розвитку, який прийнято за основу в програмах розвитку аграрного сектору економіки України. Державний механізм регулювання розвитку аграрного сектора економіки як рівноважна сила покликана утримувати коливання цін в певних рамках та забезпечувати захист товаровиробників та споживачів від деструктивних змін ціни [9, с. 55–59]. Відтак, механізм сталого розвитку аграрного сектору є реальним лише за умови комплексного застосування рівноважного впливу основоположних факторів державного та ринкового регулювання, а саме таких як сукупний попит та сукупна пропозиція. Варто зважати на циклічний та закономірний характер розвитку, які диктують певні правила відповідності етапу стратегії розвитку комплексу застосовуваних заходів та як наслідок формують спектр очікуваних результатів.

Державний механізм регулювання розвитку аграрного сектору економіки України загалом та Миколаївської області зокрема покликаний знижувати ступінь негативного впливу важелів ринкового механізму, що дозволяє зробити висновок стосовно можливості досягнення економічного розвитку лише за умови паритетної рівності ринкового та державного регуляторів. Тож держава в своїй діяльності керується цінними та нецінними важелями впливу, котрі можна класифікувати за ознакою прямого та опосередкованого впливу. Узагальнюючи систему державного регулювання, слід зазначити, що вона керується наступними інструментами: ціна, бюджет, кредит, податки, субсидії, дотації. Проте державний механізм регулювання розвитку аграрного сектору економіки узагальнено має інституційні та нормативно-правові важелі впливу. За історію незалежності Україна має 270 законодавчих актів, які чітко регламентують діяльність в межах аграрного сектору, його підтримку та розвиток. В свою чергу, Закони України підкріплені більше ніж 300-ми підзаконними актами, які носять диференційований характер і є доповненням та деталізацією законодавчої бази в межах сільського господарства. Проте, незважаючи на активність в розрізі нормативно-правового регулювання сільського господарства, сучасний етап характеризується невизначеністю стратегії в межах відповідних галузей, що формує невизначеність в системі дій аграріїв та необ'єктивність процесу розвитку. Т. В. Малаєва в своїх працях зазначає, що причинами неефективного розвитку аграрного сектору в першу чергу є невизначеність і нерозвиненість ринку агропромислової продукції [10, с. 33]. Досить абстрактне трактування на наш погляд приводить автор, адже суть її висловлювання є результатом діяльності, а не переліком причин, тобто висувається необгрунтована проблема. В свою чергу, для формування вичерпних висновків щодо проблем розвитку варто звернути увагу перш за все на дії державних інституцій по відношенню до аграрного сектору, які мають врегулювати вплив ринкових важелів та створити атмосферу захисту інтересів сільськогосподарських товаровиробників, які приведено в табл. 1. В першу чергу дії державних органів, відомств та представництв мають бути системними та об'єктивними для суб'єктів агробізнесу задля формування позитивних результатів діяльності та уникнення проблем пов'язаних з їх діяльністю.

На даному етапі дослідження можна проаналізувати ефективність державного механізму регулювання розвитку аграрного сектору, який є малоефективним і не створює протидію ринковому. Зауважимо в першу чергу, що державні регулятори розвитку мають в основі нормативно-правові та інституційні чинники, які за нашими судженнями не характеризуються системністю та об'єктивністю. Зважаючи на приведені в таблиці 1 дані стосовно фінансової підтримки сільського господарства Миколаївської області, слушним буде зробити висновок щодо саме безсистемності дій на інституційному рівні. Здійсненні фінансові допомоги в межах відповідних програм підтримки та розвитку носять суто тактичний характер, що власне заперечує природу розвитку та його стратегічну орієнтованість. Більшість підзаконних актів є нереалізованими в силу змінності нормативно-правового забезпечення з одночасним утриманням організаційного апарату реалізації, що, в свою чергу, передує існуванню дублюючих ланок та незадовільної роботи державних органів, які здійснюють заходи регулюючого впливу. Як наслідок, існує проблема необ'єктивності розподілу бюджетної та позабюджетної підтримок суб'єктам аграрної діяльності. В даному випадку відсутність стратегії в діяльності сільськогосподарських підприємств провокують наявність низького ступеня інвестиційної привабливості, що, в свою чергу, передує повільному процесу відтворення, як основи знову ж таки розвитку.

Таблиця 1

**Фінансова підтримка виробництва продукції сільського господарства
в Миколаївській області, млн грн.**

Найменування видатків	Роки					
	2000	2005	2008	2010	2011	2012
Доплата сільгосптоваровиробникам та фізичним особам за проданих на забій переробним підприємствам молодняк ВРХ, свині та птиці	0,0	5331	10350,6	0,0	0,0	0,0
Доплата сільськогосподарським за приріст та наявне поголів'я вівцематок старше одного року	0,0	350,8	926,8	0,8	0,0	0,0
Доплата за закуплені племінні нетелі або племінні корови молочного та м'ясного напрямку продуктивності	0,0	0,0	696,0	0,0	0,0	105,0
Фінансова підтримка, за приріст поголів'я корів молочного і м'ясного напрямку продуктивності	0,0	0,0	9,7	378,0	27,3	572,4
Утримання та збереження молодняку ВРХ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	9068,0
Часткове відшкодування витрат на закупівлю установок індивідуального доїння	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	101,0
Фінансова підтримка, що надається сільськогосподарським товаровиробникам за реалізацію вовни	0,0	150,5	504,3	250,3	0,0	0,0
Фінансова підтримка, що надається сільськогосподарським товаровиробникам за поголів'я телиць закуплених в особистих селянських господарствах для поповнення основного стада	0,0	0,0	41,3	101,5	141,1	0,0
Часткова компенсація вартості електроенергії та ПММ, спожитих сільгосппідприємствами для поливу сільськогосподарських культур на зрошуваних землях	0,0	745,0	2259,0	1194,4	0,57	127,7
Дотація на гектар посівів зернових культур	0,0	0,0	28042,7	235,0	0,0	5042,7
Селекція в рослинництві	0,0	3525,6	3508,8	1655,6	1506,8	0,0
Здійснення фінансової підтримки підприємствам АПК через механізм здешевлення кредитів	1104,0	10723,0	28806,0	6,8	7594,8	0,0
Здешевлення вартості страхових премій (внесків) фактично сплачених суб'єктами аграрного ринку	0,0	175,2	2004,1	0,0	0,0	0,0
Фінансова підтримка аграрних підприємств, що знаходяться в особливо складних кліматичних умовах	0,0	50,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Державна підтримка індивідуальних сільських забудовників	0,0	510,0	2295,0	755,5	0,0	0,0
Часткова компенсація вартості сільськогосподарської техніки	0,0	5316,2	2810,0	779,1	0,0	0,0
Розвиток садівництва та виноградарства	7021,0	13282,7	19923,2	22909,2	17815,0	14005,1
Селекція в тваринництві	0,0	2729,1	3016,6	1234,0	816,0	0,0
Заходи по боротьбі з шкідниками	0,0	332,0	270,0	87,7	66,8	0,0
Фінансова підтримка фермерських господарств через механізм мікрокредитування	0,0	2286,0	9172,4	3041,7	0,0	0,0

Висновки. Аграрний сектор, як один із бюджетоутворюючих та експортоорієнтованих, має стати сферою впливу важелів державного та ринкового механізмів регулювання, які, в свою чергу, повинні за системної єдності формувати єдиний механізм макроекономічної рівноваги в розрізі сталого розвитку. В даному випадку, проблеми аграрного сектору на прикладі даних Миколаївської області зводяться до нерівномірності розвитку в розрізі галузі рослинництва, котра змінила товарну структуру здебільшого під дією факторів ринкового регулювання, як наслідку глобалізації та лібера-

лізації. В свою чергу, основною проблемою державного механізму регулювання є безсистемність та необ'єктивність дій державних інститутів, а також відсутність стратегічної орієнтації розвитку аграрного сектора економіки, що суперечить принципам сталого розвитку і створює неспроможність регулювання деструктивних та дестабілізуючих чинників ринкового впливу. Врешті решт варто прийняти за проблему недостатній розвиток галузі тваринництва в системі аграрного сектору економіки, котрий в структурі фінансових виплат займає домінуючі позиції, що не знаходить аналогії в результатах діяльності і є свідченням низького ступеню ефективності та виправданості. Вирішення даних проблем, які характеризують діяльність в межах аграрного сектору сьогодні дасть можливість створити умови формування саморегульованої та самодостатньої системи відносин в сфері сільського господарства як на внутрішньому так і на зовнішньому ринку з відповідними принципами конкурентоспроможності в межах глобального середовища з відповідністю його умовам та імперативам.

Список використаної літератури

1. Латинін М. А. Аграрний сектор економіки України: механізм державного регулювання : [монографія] / М. А. Латинін. – Харків : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2006. – 320 с.
2. Аранчій В. І. Необхідність і значення економічного регулювання аграрного виробництва / В. І. Аранчій, О. П. Зоря // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2012. – № 1. – С. 140–142.
3. Swinnen, J. (2009) The Political Economy of Agricultural Policies. *Agricultural Economics*, 26, pp. 25–43.
4. Mahesh, J. (2012) Agriculture System: Problems and Issues: Problems and Issues Related to Technology Diffusion in Gender Perspectives and Poverty Reduction in Makwanpur District, 132 p.
5. Сільське господарство України : статистичний збірник за 2012 рік / [за ред. В. С. Власенко]. – К. : Державна служба статистики України, 2013. – 402 с.
6. Статистичний щорічник Миколаївської області за 2012 рік / [за ред. П.Ф. Зацаринського]. // Головне управління статистики у Миколаївській області. – Миколаїв, 2013. – 611 с.
7. Стан сільського господарства Миколаївської області у 2012 році: економічна доповідь. – Миколаїв : Миколаївське головне управління статистики, 2013. – 65 с.
8. Сильванович В. И. Ценовое регулирование в аграрном секторе экономики: современное состояние и направления развития / В. И. Сильванович // Вісник БДУ. – 2009. – № 3. – С. 78–82.
9. Воробьев В. А. Эффективность политики поддержки сельскохозяйственных организаций в Республике Беларусь / В. А. Воробьев, А. В. Чеплянский // Экон. Бюл. НИЭИ М-ва экономики Респ. Беларусь. – 2008. – № 4. – 55 с.
10. Малаева Т. В. Сучасна криза агропромислового комплексу України та шляхи її подолання / Т. В. Малаєва // Методи регулювання економіки. – 2011. – № 4. – С. 32–35.

References

1. Latynin, M. A. (2006) Agricultural sector of Ukraine: state regulation mechanism. Kharkiv: Vyd-vo KharRI NADU «Mahistr», 320 p.
2. Aranciy, V. I., Zoria, O. P. (2012) 'The need and importance of economic regulation of agricultural production. *Visnyk Poltavsk'koyi derzhavnoyi ahrarnoyi akademiyi*, 1, pp. 140–142.
3. Swinnen, J. (2009) The Political Economy of Agricultural Policies. *Agricultural Economics*, 26, pp. 25–43.
4. Mahesh, J. (2012) Agriculture System: Problems and Issues: Problems and Issues Related to Technology Diffusion in Gender Perspectives and Poverty Reduction in Makwanpur District, 132 p.
5. National Statistical Committee of the Ukraine (2013) Agriculture of Ukraine 2012. Kyiv: Government service of statistics of Ukraine, 402 p.
6. Statistical Yearbook of Mykolaiv region for 2012 (2013) Mykolaiv: Department of Statistics in the Mykolaiv region, 611 p.
7. Economic report (2013) The state of agriculture Mykolaiv region in 2012. Mykolaiv: Mykolaiv Department of Statistics, 65 p.
8. Silvanovich, V. I. (2009) Price regulation in the agricultural sector: current state and development trends. *Visnyk BDU*, 3, pp. 78–82.
9. Vorobyev, V. A., Cheplyansky, A. V. (2008) Policy of effectiveness of agricultural support organizations in the Republic of Belarus. *Ekon. Byul. NIEI M-va ekonomiki Resp. Belarus*, 4, pp. 55.
10. Malayeva T. V. (2011) The present crisis of agriculture of Ukraine and ways to overcome. *Methods of economic regulation*, 4, pp. 32–35.

Стаття надійшла до редакції 21.04.2014.

Відомості про авторів

І. Т. Кішак, доктор економічних наук, професор кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського.

А. В. Слюсаренко, викладач кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, здобувач, Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського.